

مقدمه ویرایش سوم

با توجه به افزایش حجم پایان نامه های رسیده به بخش نمایه سازی و تنوع موضوعی، گسترش و تغییرات بسیار موضوعات و تقسیمات درختی در Mesh سال ۲۰۰۸، بخش نمایه سازی و بخش فهرست نویسی کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی ایران ملزم به تهیه ویرایش سوم با تغییرات و اضافات شدند. این کتاب با هدف برآوردن نیازهای اطلاعاتی کتابداران و سازماندهان و کاربران علوم پزشکی و ضرورت دستیابی سریع متخصصان به انبوه اطلاعات در پی ویرایش دوم بر مبنای پشتوانه های انتشاراتی موجود در ایران و سرعنوان موضوعی کتابخانه ملی پزشکی امریکا (Mesh 2008) پس از یکسال تلاش و کار بی وقفه (از مهر ماه ۱۳۸۵ تا اسفند ماه ۱۳۸۶) انتشار یافته است. بدین منظور کلیه توصیفگرها همراه با ارجاعات (تغییر در ارجاعات یا اضافه نمودن ارجاعات جدید) و تغییرات درختی با Mesh ۲۰۰۸ آنلاین کنترل شد و تغییرات منظور گردید. لازم به ذکر است که سرعنوان های موضوعی پزشکی (Mesh) از سال ۲۰۰۶ به صورت چاپی موجود نمی باشد.

هدف از ویرایش سوم تلاش در فارسی سازی توصیفگرهای پیشین و جدیداست. از دیگر اهداف این ویرایش کمک به کتابداران و کاربرانی است که به Mesh آنلاین دسترسی ندارند. بدین منظور بر آن شدیم تا نمایه انگلیسی به فارسی توصیفگرهای منتخب را هم در انتهای این ویرایش بگنجانیم.

مراحل معادل یابی فارسی توصیفگرهای پزشکی :

الف: معادل یابی واژه های پزشکی با استفاده از فرهنگها ، واژه نامه های مرتبط پزشکی و علوم وابسته، متن پایان نامه ها ، پایگاه ها و بانک های اطلاعاتی همچون مدلاین *IranDoc, Medline, Pubmed, Elsevier, IranMedex*، موتورهای جستجوی گوگل، یاهو، و نظرات متخصصان رشته های مختلف پزشکی صورت گرفته است . در معادل یابی سعی شد تا :

- به مفهوم واژه لطمه وارد نشود.
 - واژه غیر از صحیح بودن مصطلح هم باشد.
 - معادل انتخاب شده حتی الامکان فارسی و روان باشد.
 - از توضیحگر در مواردی که به درک مفهوم کمک کند استفاده شود.^۱
- ب- در صورتیکه معادل فارسی واژه ای در هیچ یک از متون و منابع فارسی یافت نشد و یا معادل به تعریف طولانی نیاز داشت، آوانگاری ملاک قرار گرفت و سعی شد تا :
- معادل های فارسی در برابر اصطلاحات انگلیسی قرار گیرد.^۲
 - حتی الامکان از تلفظ انگلیسی واژه استفاده شود.

۱ . کلمات منتهایی که چند مفهوم را می رساند بوسیله توضیحگر از هم متمایز می شوند مثال : زبان (گفتار) زبان (عضو بدن)

۲. برای مثال: دیستروفی های عضلانی Muscular Dystrophies

- برای اسامی خاص نظیر سندرم ها، داروها، میکروب ها، انگل ها و ... از آوانگاری استفاده شود.

ج- شماره ها بصورت عدد (و نه حروف) آورده شده است.^۱

در این مجموعه تعدادی از واژه ها با علامت (*)^۲ مشخص شده است. این توصیفگرها جزء اصطلاحات Mesh نیست ولی به دلیل استفاده در پشتوانه انتشاراتی جزء توصیفگرها قرار گرفته است.

ارجاعات

با توجه به اهمیت نقش ارجاعات در فهرست حاضر که تلفیقی از ارجاعات سرعنوان های موضوعی پزشکی فارسی و مستندات کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران است، ضمن استفاده از عبارت **نگاه کنید به** که ارجاع از توصیفگر انتخاب نشده به توصیفگر انتخاب شده و عبارت **به جای** . ارجاع به توصیفگر انتخاب شده است، سعی شد تا در بخش فارسی موارد زیر رعایت شود:

- ارجاع نامتعارف نباشد.^۳

- لزوماً تمامی ارجاعات در Mesh ۲۰۰۸ موجود نیست ولی به دلیل مصطلح بودن بعضی واژه

ها در زبان فارسی و استفاده آن توسط کاربران در ارجاع قید شده است.^۴

۱ . برای مثال : دیابت شیرین نوع ۱
دیابت شیرین نوع ۲

۲ . برای مثال : کنگد به عنوان توصیفگر انتخاب شده است.

۳ . برای مثال : نابسامانی زنش های قلب نگاه کنید به . بی نظمی ضربان قلب که احتمال اینکه کسی به نابسامانی زنش های قلب رجوع کند بسیار کم است.

۴ . برای مثال : در ارجاع گیاهان شفابخش، توصیفگرهای گیاهان دارویی ، گیاهان طبی، گیاهان پزشکی، گیاهان درمانی وجود دارد که ارجاع اصلی آن فقط گیاهان پزشکی می باشد و بقیه بنا به ضرورت آورده شده است.

- از تمامی ارجاعات موجود در Mesh ۲۰۰۸ استفاده نشده است.
- در این ویرایش از ارائه ارجاعات مقلوب خودداری شده است^۱، زیرا:
- در زبان فارسی مقلوب کردن واژه‌ها در بیشتر موارد باعث لطمه زدن به معنی عبارت می‌شود.
- در سیستم چاپی باعث گمراهی استفاده‌کنندگان می‌شود.
- با توجه به برنامه نرم‌افزاری جدید کتابخانه (سیمرغ) کاربرانی که به این نرم‌افزار دسترسی دارند، می‌توانند در قسمت جستجو با تایپ هر کلید واژه به توصیفگر انتخاب شده دسترسی پیدا کنند.
- با توجه به تجربه در ویرایش اول و دوم، بسیاری از کاربران معادل واژه Neoplasm را نرویش نمی‌دانند، به این منظور در این ویرایش ناگزیر در ارجاع تمامی نئوپلاسم‌ها واژه سرطان قید شده است که ممکن است در ارجاعات Mesh نباشد.
- در این مجموعه فهرست تقسیمات فرعی موضوعی (انگلیسی - فارسی) جهت استفاده نمایه‌سازان و فهرست‌نویسان و فهرست تقسیمات فرعی شکلی جهت استفاده فهرست‌نویسان ارائه شده است.
- طرز تنظیم واژه‌ها (الفبایی کردن واژه‌ها) در بخش فارسی - انگلیسی به روش حرف به حرف و در بخش انگلیسی - فارسی به روش کلمه به کلمه است.
- ویرایش سوم^۲ با افزودن ۱۳۶۲ توصیفگر و ۴۸۶۷ ارجاع فارسی به همراه نمایه انگلیسی در یک جلد گردآوری و آماده شد تا پاسخی به درخواست علاقه‌مندان و کتابداران دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور داده باشد.

۱. برای مثال: قلب، بیماری‌های نگاه کنید به. بیماری‌های قلب
 ۲. ویرایش اول این مجموعه شامل ۵۵۷۴ توصیفگر، ۳۶۵۷ ارجاع فارسی و ۶۶۶ ارجاع لاتین با همکاری خانم‌ها مریم سندسی و سوسن ارتجائی بر اساس Mesh ۱۹۹۸ در سال ۱۳۷۸ منتشر شد. ویرایش دوم با افزودن ۱۳۰۰ توصیفگر، ۵۵۳۰ ارجاع فارسی با تلاش خانم سندسی بر اساس Mesh ۲۰۰۰ در سال ۱۳۸۰ منتشر شد.

شماره درختی^۱ که در بخش فارسی زیر معادل انگلیسی توصیفگرها آورده شده برای تشخیص سریع مقوله توسط استفاده کننده و همچنین کمک به کتابداران در بخش فهرست نویسی به منظور تقسیمات فرعی موضوعی^۲ مناسب ارائه شده است.

ویرایش حاضر با بهره گیری بیش از چهارده هزار پایان نامه و مجموعه کتابهای کتابخانه و نمایه سازی مقالات فارسی به عنوان پشتوانه انتشاراتی و بر اساس تغییرات سال ۲۰۰۸ سرعنوان موضوعی پزشکی (Mesh) در توصیفگرها و ارجاعات، حذف و اضافات و همچنین تغییرات در شماره های درختی و تقسیمات فرعی موضوعی و رفع اشکالات ویرایش اول و دوم فراهم آمده است.

در معادل سازی توصیفگرها از متخصصان بسیاری نظرخواهی شد که تعدادی از آنها اعتقاد چندانی به برگرداندن واژه های پزشکی به فارسی نداشتند و مردد بودند که آیا اصولاً لازم است از معادل فارسی استفاده شود؟ البته ظرافت در معادل سازی توصیفگرهای پزشکی هنری است که فرهنگستان هر کشوری قادر به خلق آن است. شاید قبل از هرچیز لازم باشد که این مهم به نظرخواهی اهل فن گذاشته شود تا سیاست و راهبری برای حفظ زبان فارسی از هجوم بی امان واژه های بیگانه فراهم آید.

ما نیازمند همراهی شما هستیم. خواهشمندیم نظرات و پیشنهادهای خود را به آدرس ایمیل

beigi@iums.ac.ir بفرستید.

در پایان لازم می دانیم بدین وسیله از زحمات همکاران ارجمند خانم ها مینا منظم و تاج خانم

یوسفی که در تایپ این مجموعه ما را یاری رساندند تشکر و قدردانی نماییم.

۳. مفاهیم، رده ها و زیر رده های درختی در ابتدای فهرست، پس از تقسیمات فرعی موضوعی آمده است. تقسیم درختی مجوز کاربرد تقسیمات فرعی برای توصیفگر می باشد.

۴. بسپاهه تقسیمات فرعی موضوعی Mesh در ابتدای فهرست آمده است.

همچنین از مسئول بخش کامپیوتر سرکار خانم ماه خانم یوسفی که زحمات فراوانی را در قسمت نرم افزاری و چاپ متحمل شدند سپاسگزاری می نمایم.

قابل توجه کاربران محترم:

جهت روز آمد کردن و استفاده بهینه از توصیفگرها ، حذف و اضافات و تغییرات مش

۲۰۰۹ منطبق با توصیفگرها، در ویرایش سوم اعمال گردیده است.

در این مجموعه تعداد ۳۴۳ توصیفگر و تعداد ۶۶۰ ارجاع فارسی افزوده و تعداد ۱۰۰

توصیفگر اصلاح شده است.